

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ח

פרשת כי תישא

א. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק לא, פסוק טו:

(טו) שֶׁשֶׁת יָמִים יַעֲשֶׂה מְלֶאכֶה. הַגָּה
בְּשֶׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה תִּיכְלוּ
לַעֲשׂוֹת מְלֶאכֶת הַמֶּשֶׁקֶן¹⁴, וְאִם־כֵּן אֵין
רְאוּי שְׂמִדְחוֹ שֶׁבֶת מִפְּנֵיהָ¹⁵, שְׂאִין שׁוּם
מִצְוָה דוֹחָה שֶׁבֶת, אֶל־אִם־כֵּן יִהְיֶה לָּהּ
זְמַן קְבוּעַ וְיֵאָרֵעַ הַזְּמַן בְּשֶׁבֶת, כְּמוֹ עֲבוּדָה
וּמִילָה¹⁶, אֶבֶל כְּשֶׁאֲפָשֶׁר לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוָה
בְּיוֹם אַחַר אֵינָה דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת כָּל־ל.
שֶׁבֶת שֶׁבִתּוֹן. הַגָּה נֶאֱסַר בָּהּ אֶפְלוּ דָּבָר
שְׂאִינוּ מְכַלֵּל הַמְּלֶאכֶת¹⁷, כְּאֶמְרוּ "וּבְיָוִם
הַשְּׂבִיעִי תִשְׁבַּח" (לעיל כג, יב), וְזֶה כְּדִי
שְׂיִהְיֶה קִדְשׁ לָהּ, שְׂיִהְיֶה הָאָדָם בּוֹ פּוֹנֶה
לְגַמְרֵי מַחֲיֵי שְׁעָה לְעֶסֶק בְּעֶסְקֵי חַיֵּי עוֹלָם
לְכַבּוֹד קוֹנוֹ¹⁸. כָּל הַעֲשֵׂה (בָּהּ) מְלֶאכֶה...
יוֹמָת. וְלָכֵן דִּין הוּא שֶׁהַמְּבַטֵּל כְּנֶגְדָה זֹאת¹⁸
בְּעֲשֵׂית מְלֶאכֶה¹⁹ יוֹמָת.

17. כמבואר בארוכה על ידי הרמב"ן ויקרא
כג, כד ד"ה יהיה לכם שבתון: שיהיה יום
שביתה לנוח בו, ואמרו רבותינו "שבתון"
עשה הוא... שנצטוונו מן התורה להיות לנו
מנוחה... לא שיטרח כל היום... והוא ענין
הגון וטוב מאוד... וממנו אמר הנביא "מעשות
דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר"... (עכ"ל).
וכן ברמב"ם הל' שבת כד, כב: אסרו חכמים
לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא
עושה בחול... ויבוא להגביה ולתקן כלים
מפינה לפינה או מבית לבית... ונמצא שלא
שבת ובטל הטעם שנאמר בתורה "למען ינוח"
(עכ"ל). 17א. וכן רבינו לעיל כי ד"ה שבת
לה' אלוהיך - כולו לה' ללמוד וללמד לשמור
ולעשות ולהתענג בו די העבודה לכבודו
יתברך (עכ"ל). הרי שאם אדם יעסוק במלאכת
המשכן (עם כל חשיבותה של השראת השכינה
בישראל) הוא מבטל את מצות ה"שבתון"
שביום השבת, וזוה יצא לו שכרו בהפסדו.
בענין "תשבות" (לעיל כג, יב) כבר פירש
רבינו: אפי' מדברים שאינם מלאכה אבל
הם טורח כדרך חול כאמרו "וכבדתו מעשות
דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר". 18. במצות
יום השבת של היותו פנוי לגמרי מחיי שעה
לעסוק בעסקי חיי עולם לכבוד קונו. 19.
במקרה דנן היא מלאכת המשכן. אבל המבטל
מצוה זאת של שבתון על ידי עשיית עבודה
ולא מלאכה ("מפינה לפינה או מבית לבית")
ביטל מצוה עשה בלבד ולא יומת.

14. כלומר, האפשרות ניתנת לכך, ולכן
"יעשה" (נפעל), (קצת צ"ע דהו"ל לומר
יתיעשה' - לשון נקבה כיוון שמדובר על
מלאכה) ולא "ועשית" כמו בעשרת הדברות.
"מלאכה" כאן היא מלאכת המשכן. 15. הוא
הנימוק הרביעי והאחרון. 16. קרבן התמיד
הקבוע, ומילה שהיא ביום השמיני דוקא.

אלוה

1. בצבט מה הפציה שמתצורכת בפסוק זה.
2. מה הן המצוות שזכות שבת ולמה הקמת המשכן אינה כאלוה מה?
3. איך פרשנו אביון - ובכך מרחיב - את השפיתה אפילו מדברים קלים
כאלוה?
4. פס מה צריך האדם מישראל להיות פנוי בשבת?
5. מתי "יומת" ומתי יצא אחרת?

* * *

וְאֵת פִּי ה' לֹא שָׁאַל, כְּמוֹ שִׁכְתוּב: "רַד פִּי שִׁחַת עֲמֻד", וְלֹא עָמִי, וְלִעֲמַת זֶה אָמַר מֹשֶׁה: אִם כֵּן הוּא, לָמָּה יִחַרָה ה' בְּעַמְּךָ, וְלֹא בְעַמִּי. וְחָשְׂשׁוּ הָעֶרֶב רַב, שָׁאֵם לֹא יָבֹא מֹשֶׁה, שְׂמָא יִצְוֶה ה' לְגַרְשָׁם מִתּוֹךְ הָעֵדָה פֶּן יִחַטְּיֹאמוּ בְּגִלְגָּלֵי מִצְרַיִם, כִּי "קָשִׁים גָּרִים לְיִשְׂרָאֵל כִּסְפַחַת" (יבמות מז:), וְמָה שֶׁלֹּא גָרַשׁ אוֹתָם עַד הַנְּהַ, חָשְׁבוּ שֶׁלְּכַבּוֹד מֹשֶׁה הָיָה. עַל כֵּן חָשְׁבוּ תַחֲבוּלָה לְבַקֵּשׁ מִנְּהִיג אַחֵר בְּמָקוֹם מֹשֶׁה, "כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ לֹא יִדְעֶנּוּ מַה הָיָה לוֹ", רָצָה לֹמַר: לֹא יִדְעֶנּוּ בְּמָה כָּחוֹ גְדוֹל, כִּי וְדָאֵי הָיָה לוֹ תְמוֹנָת אִיזוֹ פּוֹכֵב אֲשֶׁר בְּכָחוֹ הָיָה מִנְּהִיג וְעוֹשֶׂה נְסִים, וְאַנְחֵנוּ לֹא גִדַּע מַה נַּעֲשֶׂה מִן הַתְּמוֹנוֹת, כִּי "לֹא יִדְעֶנּוּ מַה הָיָה לוֹ" מִן הַצִּיּוֹר, וְאַתָּה אֲחִיו יוֹדֵעַ בְּלִי סֶפֶק מַה הָיָה הַכְּלִי הַהוּא, עַל כֵּן אָנוּ רוֹצִין שֶׁתַּעֲשֶׂה לָנוּ אִיזוֹ דְמוּת שִׁיְהִיָּה אֲמֻצְעֵי בִינֵינוּ לְבֵין הַכּוֹכָבִים. וְהַשְׁטֵן הַטָּעָה אוֹתָם, כִּי הִרְאָה לָהֶם דְמוּת מִטְּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בֵּין שָׁמַיִם לָאָרֶץ, לֹמַר שֶׁהוּא הָיָה כְּמוֹ אֲמֻצְעֵי בֵּין שָׁמַיִם לָאָרֶץ, עַל כֵּן רָצוּ הֵמָּה בְּאִיזוֹ אֲמֻצְעֵי אַחֵר. וְרוֹ"ל אָמְרוּ שְׂאוּי לְאֱלֹהוֹת הַרְּבָה (סנהדרין סג.), לְפִי שֶׁלֹּא יָדְעוּ בְּאִיזוֹ צוּרָה יִבְחָרוּ.

ואו וַיִּרְא הָעַם כִּי בִשֵׁשׁ מִשֶּׁה. רָאָה רְאִיתִי כִּי רַב הַמְּפָרְשִׁים הַנִּגְשִׁים לְבָאָר כֹּל עֵינָיו סָתוּם שִׁבְתוֹרָה, בְּקִשׁוֹ לְמַצָּא דְבָרֵי חֲפִץ לְהִסְתִּיר מִן זֶרַע אֲבָרָהֶם הַמְּקַדֵּשׁ לְזוּת שִׁפְתֵי־ם וְקָלָא בִישָׁא אֲשֶׁר יֵצֵא עֲלֵיהֶם עַל פְּעֻלָּה מְגַנָּה זוּ, כִּי עַד שֶׁהַמְּלַךְ בְּמִסְבּוֹ נִרְדֵי נִתַּן רִיחוֹ (שיר השירים א,יב, ועיין רש"י). וְהַסְפִּימוּ רַב הַמְּפָרְשִׁים לְתֹלוֹת הַקּוֹלָר בְּצוּאָר הָעֶרֶב רַב מְלַמְדֵי הַרַע, וְהֵמָּה הָיוּ בְּעוֹכְרֵי יִשְׂרָאֵל וְחָטְאוּ רֵאשׁוֹנָה, וְאַחֲרֵיהֶם טָעוּ גַם יִשְׂרָאֵל, עַל כֵּן לְכַבּוֹד כֹּל בֵּית יִשְׂרָאֵל רְאִיתִי לְכַתֵּב בְּדֶרֶךְ קְצָרָה עָקַר הַמוֹכֵן מִן רַב דְּבָרֵי הַמְּפָרְשִׁים, וְשֵׁם אֲתָנוּ גַם דְּבָרִים אֲשֶׁר הוֹסַפְתִּי מִשְׁלֵי לְיִשְׁבֵי דְקִדּוּק הַלְשׁוֹן. וְלֹא אֲשִׁית לְבִי אֶל קְשִׁיּוֹת וְסִפְקוֹת הַנוֹפְלִים בְּעֵינָיו סָפּוֹר זֶה, כִּי אִין דַּעֲתִי כִּי אִם לְבָאָר תִּכֵּן הָעֵינָיו, לְפָרְסֵם טְהַרַת יִשְׂרָאֵל, וְזֶה בְּאוּרוֹ:

"וַיִּרְא הָעַם". זֶה הָעֶרֶב רַב, כִּי בְּכָל מָקוֹם נֹאמַר לְשׁוֹן "הָעַם" עַל הַפְּחוּתִים, כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רִש"י פְּרִשְׁת בְּהַעֲלֵתְךָ עַל פְּסוּק "וַיְהִי הָעַם כְּמִתְאַנְּנִים" (במדבר יא,א). "כִּי בִשֵׁשׁ מִשֶּׁה", יַעַן כִּי הָיָה יָדוּעַ לָהֶם שֶׁלֹּא עָלוּ מִמִּצְרַיִם עַל פִּי ה', אֲלָא מֹשֶׁה מַעֲצָמוֹ הָעֵלָם,

מלות

1. מה מצטיק את פרשנונו בקטע הראשון שבדבריך, ולמה זה כל כך חשוב לך?
2. אינה "ויכוח" היה בין הקב"ה לבין אשה בקשר ל"צט"?
3. מה הענין הצרפתי רב ומה צלו לכו זה?
4. למה סנו אל אהרון?
5. מה רצו להשיג בסוף?

* * *

ג. רבינו בחיי .
פרק לד' פסוק כ' :

(כ) כל בכור בניך תפדה ולא יראו פני ריקם. מי שזוכה שהוא בכור מעלה גדולה היא, הוא רמו להקב"ה שהוא בכורו של עולם, ועבודת הקרבנות מימות עולם בבכורות היתה, ולכך קנאה יעקב אבינו, ומכרה עשו הרשע שביזה עבודת הש"י, ואחרי כן נפסלו הבכורות במעשה העגל והופרשו הלויים במקומם שתהיה העבודה בהם ולא בבכורות, ואע"פ שאין העבודה בהם יש להם מעלה ויתרון על שאר בני אדם מצד שהם בכורות. דרשו רז"ל⁸¹: כל דבר שנאמר בו: לוי הוא בעולם הזה ובעולם הבא, ישראל הם בעולם הזה ובעולם הבא, שנאמר: ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי⁸², הלויים, שנאמר: והיו לי הלויים⁸³, הארץ, שנאמר: כי לי כל הארץ⁸⁴, בכור, שנאמר: כי לי כל בכור⁸⁵, בעולם הזה ובעולם הבא, עד כאן. ואין מצות בכור נוהגת בנקבות אלא בזכרים, שנאמר: פטר כל רחם בבני ישראל⁸⁶, וכתוב: וכל בכור אדם בבניך תפדה⁸⁷, ויצטרך הבכור שיחזיק בתורה וביראת שמים יותר משאר בני אדם מצד המעלה שבו שהוא בכור, ושיחזיק אביו במצות פדיונו כי היא מצוה מוטלת על האב⁸⁸, לא פדאו האב הרי הוא חייב לפדות את עצמו⁸⁹, ואם אינו פדוי או מצד אביו או מצד עצמו הרי הוא נענש. שכן דרשו רז"ל⁹⁰: למה סמך עלית הרגל לפדיון הבכור, לומר לך שהבכורות שנפדו מקבלין פני שכינה וזוכין לראות בנין בית המקדש, הא לא נפדו לא יראו.

אלות

1. איך פרשנו קושר את שני חלקי הפסוק יחד?
2. מה בדיוק מצלתו של הכומר?
3. למה עם אחרי שהלוויים באו במקום הבכורות, צדיין יש להם מצלה?
4. למה רק זכרים?
5. הכומר חייב לפדות את עצמו אם אביו לא פדה אותו, למה?
6. איך כל זה קשור לקבלת פני השכינה?

* * *

ה. (לה. כח) וַיְהִי שָׁם עִם ה' - יוכי אפשר לו לאדם להיות ארבעים יום בלא מאכל ובלא משתה!! ר' תנחומא בשם ר' אלעזר בר' אבין בשם ר' מאיר אומר: בהמשל אומר: אזלת לקרמא הלך בנימוסיה. למעלה, שאין אכילה ושתייה, עלה משה ונדמה להם, למטה, שיש אכילה ושתייה, ירדו מלאכי השרת ואכלו ושתו, שנאמר: (בראשית יח, ח) והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו, אמר ר' יוחנן: יגראין באוקלין, ראשון ראשון מסתלק. דבר אחר. ויהי שם עם ה' - ימעשה בר' יוחנן שהיה עולה מטבריא לצפורי, היה ר' חייא תלמידו אצלו והיה ר' יוחנן רואה כרם, אמר לר' חייא: אין אתה רואה כרם זה, שהיה שלי ומכרתי אותו בכך וכך? אותה שעה בכה ר' חייא בר אבא ואמר לו: לא הנחת לעת זקנותך כלום! אמר לו: וכי קלה היא בעיניך שמכרתי דבר שגברא בששה ימים וקניתי דבר שנמן לארבעים יום?! עולם כלו ומלואו גברא בששה ימים, אבל התורה נתנה לארבעים יום. הלחם לא אכל, אבל מלחמה של תורה אכל, ימים לא שתה, אבל מימיה של תורה שתה, והיה למד ביום ופושט אותה בינו לבין עצמו בקילה, ולמה היה עושה כך, אלא ללמד את ישראל שיהיו יגיעים בתורה ביום ובקילה.

ד. מדרש רבה.
פרק לד' פסוק כה':

אלות

1. איך המדרש מבין את הפסוק האל 6613?
2. מהי הצטת תשובתו של ר' תנחומא?
3. מה בדיוק קרה בליל 6613 של ר' יוחנן עם תלמידיו?
4. מה היתה תשובתו של ר' חייא ולמה?
5. מה רוצה המדרש ללמדנו מכאן?

אצא

ה. רמב"ן.
פרק לד' פסוק כו':

(כו) ראשית בכורי אדמתך. בעבור כי הזכיר² שיביאו בכורי כל אשר בארצם³ לבית ה'⁴ יסמוך לזה לא תבשל גדי בחלב אמו, כי בעת בכורי האדמה יביאו גם כל בכור בהמה הגדיים וטלאים, ובעת ההיא יגדלו הגדיים ויהי החלב, ופעמים רבים יעלו האם עם הבכור בהיותו יונק בעבור שלא ימות, והנה הבאים לחוג יתענגו לאכול הבכורות בכל המטעמים עם הכהנים, ולכך הזכיר אסורם עם הבכורים. אבל במשנה תורה⁵ הזכיר המצוה הזו עם אסור המאכלים אחר שהזכיר בהמה טמאה ודגים ועופות טמאים ונבלה, כי שם יאות להזכיר זה, כי הוא איסור מאכל, לא איסור הבשול בלבד כאשר יחשבו קטנה אמנה מחוסרי הדעת⁶:

אלות:

1. מה מחפש פרשנו בקוואו לבאר פסוק זה?
2. מה בדיוק מהלך הצנייני שפרשנו מסביר כאן?
3. למה בספר דברים מופיע איסור זה במקום אחר?
4. לבסוף מה יחשו קטני אמונה ומחוסרי הדעת?

* * *